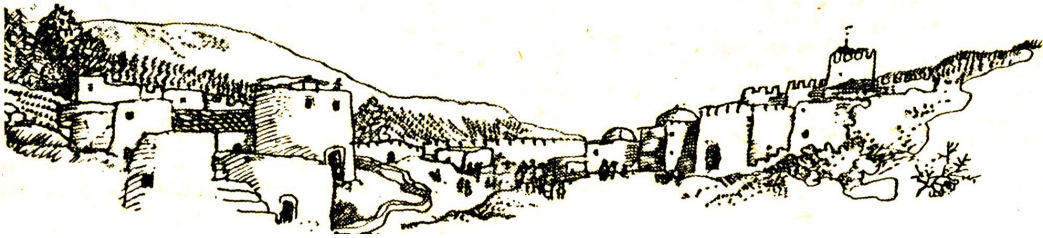

De tijd van de Rechters

De bijbelse auteurs hebben deze periode voorgesteld *als de tijd van de Rechters*. Het volk, zo vertellen zij, vergat Jahwe en raakte daardoor in nood en verdrukking, maar God ontfermde zich telkens en zond een Rechter om Israël te bevrijden. Zolang die' Rechter er was, ging het goed maar na zijn dood herbegon de kringloop.

De moderne historici vermoeden dat in de bijbelse galerij van de Rechters twee soorten portretten vermengd zijn geraakt: enerzijds dragers van een ambt van *Rechter* en anderzijds spontane, door Gods Geest opgewekte leiders, die een stam of een groep stammen uit een benarde situatie hebben gered. Over deze laatste soort weet de bijbelse traditie het meest te vertellen.

In de Rechterstijd was Israël nog geen staat, maar pas op weg om er één te worden. Een volk was het reeds, maar deze volkseenheid had zich nog niet tenvolle doorgezet. Het Israël van de Rechterstijd verschijnt als een nogal losse twaalfstammenbond, waarin de stammen meestal afzonderlijk of in kleinere groepen optreden en hun problemen oplossen.

De hele samenleving was in die dagen nog zeer sterk uitgebouwd opeen familiaal patroon. Het volk was verdeeld in twaalf stammen, die - volgens een vereenvoudigend en idealiserend schema - afgeleid werden van de twaalf zonen van Jakob. Elke stam bestond uit een reeks geslachten en deze uit grootfamilies die zelf bestonden uit een reeks kleinfamilies of gezinnen. Hier rustte het gezag bij de vader, ook over zijn volwassen zonen. Aan de leiding van een groot familie stond een *hoofd*, waarschijnlijk de oudste van de familievaarders, terwijl de geslachten werden geleid door een college van *oudsten*, aan wie onder andere de gewone rechtspraak was toevertrouwd. Elke stam had een *vorst* of *spreker*, die de stam vertegenwoordigde op de vergaderingen van de stammenbond. In Ex. 22: 27 wordt streng verboden een *vorst van het volk te vervloeken*. Aan het hoofd van de twaalfstammenbond stond telkens één Rechter. Hij moest waken over het heilige recht van Jahwe, dat als het ware de grondwet was van de stammenbond. Op de feesten en bij andere gelegenheden moest de Rechter het volk herinneren aan dit heilig recht, het uitleggen en er over waken dat het niet geschonden werd. Wanneer individuen of groepen op een grove wijze dit recht hadden geschonden, rustte op de Rechter en op de vorsten van het volk de plicht de schuldigen te straffen, desnoods tegen een groep van het volk in. Een schokkend voorbeeld hiervan vernemen we uit het oude verhaal over *de schanddaad van de*

Benjaminiten, opgenomen aan het slot van het boek der Rechters¹. Een staand leger had Israël in die tijd niet. De stammen voerden hun voor hun uitrusting moesten zorgen. Dit volksleger was ingedeeld op basis van geslachten en families. Een geslacht leverde in principieel duizend man, een familie vijftig. Daarom is vaak sprake van *de duizenden* van Israël, wat men blijkbaar niet te letterlijk mag opvatten.

De Rechterstijd, die zowat twee eeuwen duurde, is ook de periode waarin de vestiging van Israël in het land Kanaan werd doorgezet. De Israëlieten hadden immers niet meteen alle Kanaanieten verdreven of opgeslorpt. Globaal heerste er tussen de twee bevolkingsgroepen een duidelijke apartheid. Voor de Israëlieten waren de Kanaanieten zonderlinge en weinig aantrekkelijke mensen. Hun godsdienstige gebruiken, hun feodale sociale organisatie met heren en lijfeigenen, hun steedse en verwijfde levenswijze, hun lakse zeden en hun onbetrouwbaarheid: dat alles was een gruwel in de ogen van de Israëlieten.

Toch kwamen ook vormen van contact voor. Zo heeft blijkbaar Issakar, een stam die woonde in het zuiden van Galilea, vrijwillig arbeid verricht voor Kanaanitische heren, want de andere stammen spotten daarmee².

Natuurlijk was het contact ook lang niet zo vreedzaam. Meerdere malen moeten er kleine, lokaal beperkte oorlogen zijn geweest tussen Israëlitische groepen en Kanaanitische steden of koningen. Over een regelrechte veldslag horen we in het prozaverhaal en in het lied, welke handelen over de zege van Israël op Sisera, te Taanak, bij de wateren van Megiddo³.

Die zegepraal was voor het oude Israël zoiets als de Guldensporen-slag voor Vlaanderen. Een direct politiek voordeel lijken de stammen er niet uitgehaald te hebben, maar zulk een verrassende zege van het militair ongeschoold boerenleger op een Kanaanitische beroepsleger met strijdwagens moet ongetwijfeld een verstrekkende invloed hebben gehad op het moreel van Israël. Zij toonde dat ze de Kanaanieten de baas konden en opende de weg naar de totale opslorping van al deze steden ten tijde van David.

In het korte stukje van het Deboralied, dat we hieronder lezen⁴, vernemen we van deze zege: een plots en geweldig onweer, waardoor de stortbeek de Kison overstroomde, de wagens vastliepen en konden overrompeld worden. Zoals voor de redding bij de Rietze heeft ook hier het geloof van Israël in een gelovige lezing van de gebeurtenissen Gods hulp waargenomen en enthousiast « de gerechtigte daden van Jahwe » bezongen.

Over de Rechterstijd vinden we in het boek van de Rechters een heel aantal, vaak vrij lange maar toch altijd boeiende verhalen, vol pittoreske details en knap verteld. Naast een ongebroken geloof in Jahwe, de enige Heer van Israël, de Heer van de Iegerscharen en van de geschiedenis, vindt men in deze verhalen de waardering voor schone zedelijke en religieuze waarden, zoals : moed en weerbaarheid, trouw aan het gegeven woord, afkeer van onrecht en schanddaden, afkeuring van elke hoogmoedige zelfverheffing, gevoel voor gelijkheid binnen Israël.

Maar die oude verhalen ademen vaak ook een moraal en een godsdienstigheid, die een modern en christen lezer kunnen doen huiveren. Terecht, maar dan zal

---

1 Recht. 19-20.

2 Gen. 49: 14-15.

3 Recht. 4-5.

4 Recht. 5: 19-21.

hij zich herinneren dat God de mensen aanspreekt en aanneemt waar zij staan. Reeds de bijbelse auteur, die al deze verhalen gebundeld heeft, lijkt dit gevoeld te hebben, want hij sluit zijn verhalen af met de veelzeggende opmerking: *In die tijd was er in Israël nog geen koning : iedereen deed wat hem goed leek*⁵.

---

5 Recht. 21: 25.